

Fler är pappalediga

Pappamånaden har haft effekt. Allt fler pappor har valt att vara föräldralediga. Men färre är hemma under en längre period. I synnerhet är det mammans utbildning som är viktig för om en pappa är föräldraledig.

Av Håkan Nyman
& Joakim Pettersson

Allt fler män utnyttjar möjligheten att ta ledigt från jobbet när barnen är riktigt små. 77 procent av alla pappor med barn födda år 1996 hade efter fyra år tagit ut åtminstone någon dag med föräldrapenning. Motsvarande andel för pappor med barn födda år 1993 var knappt 50 procent. Även pappornas andel av det totala antalet dagar stiger stadigt, från omkring 10 procent år 1999 till drygt 15 procent i februari 2003. Fördelningen är ännu ojämn mellan kvinnor och män, men trenden går mot ett jämnare uttag av föräldrapenning.

Pappamånaden gav effekt

År 1995 infördes den så kallade pappamånaden. Då öronmärktes en månad med föräldrapenning till varje förälder och det var därefter inte möjligt för den ena föräldern att använda alla dagar. När man studerar uttagen av föräldrapenning hos föräldrar till barn födda 1993 och 1996 ges en indikation på hur regelförändringen påverkat pappornas uttag av föräldrapenning.

En betydligt större andel pappor med barn födda 1996 tog ut föräldrapenning, jämfört med pappor till barn födda 1993. Papporna till barn födda 1996 tog emellertid ut något kortare perioder jämfört med papporna till barn födda 1993. Sannolikt beror detta på att ersättningsnivåerna sänktes under den studerade perioden. En annan orsak kan vara att en del mindre motiverade pappor tog ut föräldrapenning efter pappamånadens införande.

Kortare period

Det finns en antydning till ett mer likartat uttag av föräldrapenning för pappor med barn födda 1996, jämfört med pappor med barn födda 1993. Pappor till barn födda 1996 var pappalediga på ett sinsemellan mer lika sätt. Färre tog inte ut någon föräldrapenning alls. Men det var också en mindre andel pappor som tog ut riktigt mycket föräldrapenning. Bland pappor som fick barn 1993 var det 16 procent som tog ut mer än 90 dagar med föräldrapenning. Motsvarande andel bland pappor med barn födda 1996 var 11 procent.

Lönen har betydelse

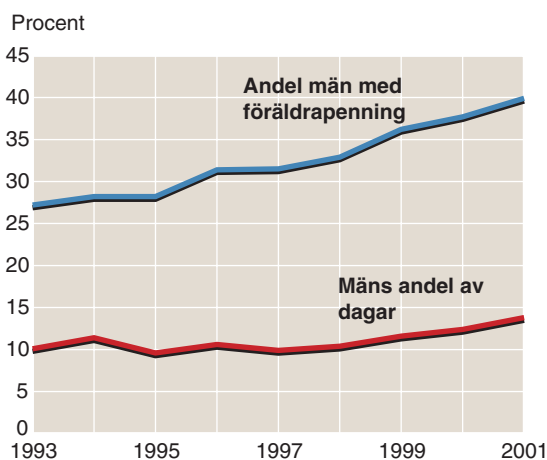
Det är ett flertal faktorer som påverkar hur föräldrar väljer att fördela föräldrapenningen emellan sig. Bland annat har pappans inkomst en positiv effekt på pappans uttag. Ju högre inkomst pappan har desto större andel av föräldrapen-

ningen tar han ut. Detta gäller emellertid bara upp till inkomsttaket. Om faderns inkomst ligger över taket har detta en negativ effekt på hans uttag av föräldrapenning.

Det är främst pappor med höga inkomster som tar ut mindre föräldrapenning. Här kan man se en skillnad mellan pappor till barn födda 1993 respektive 1996. Trots att fler pappor har höga inkomster, så blir det allt ovanligare att det är höginkomsttagarna som tar ut långa ledigheter (mer än 90 föräldrapenningdagar). Fler pappor till barn födda 1996 hamnade på en inkomst över taket (24 procent), jämfört med pappor till barn födda 1993 (15 procent). Bland de pappor som tog ut lång pappaledighet är andelen med inkomst över taket lägre för pappor med barn födda 1996 (18 procent) än för pappor med barn födda 1993 (22 procent).

Sakta men säker ökning

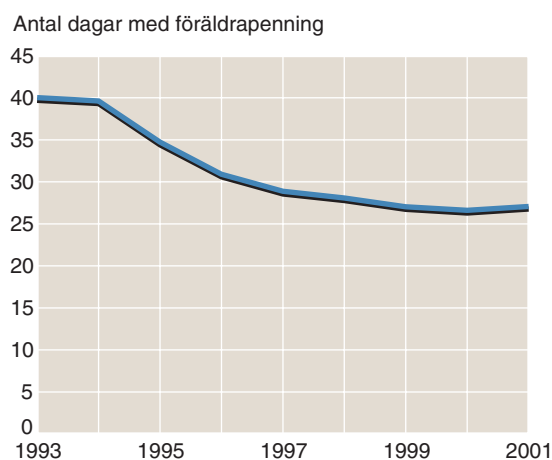
Andel pappor av samtliga som mottog föräldrapenning samt pappornas andel av det totala antalet utbetalda dagar

▲ År 2001 var 40 procent av dem som mottog föräldrapenning män. Men männens andel av dagarna var endast 14 procent.

Allt kortare perioder

Genomsnittligt antal föräldrapenningdagar per pappa och år för de pappor som tagit ut föräldrapenningdagar

▲ Färre pappor är hemma riktigt länge. År 1993 var de pappalediga hemma i genomsnitt 40 dagar. År 2001 var de endast hemma i 27 dagar.

Mammans utbildning viktig

Föräldrarnas utbildningsnivå tycks vara en viktig faktor i förklaringen av pappornas uttag av föräldrapenning, i synnerhet mammans utbildningsnivå. Pappor i familjer med högutbildade mammor tar ut en större andel av dagarna jämfört med pappor i familjer där mammorna har en lägre utbildning. En tänkbar förklaring kan vara att kvinnor som investerat i en lång utbildning också vill ha avkastning på sin investering. Att dela på föräldraledigheten är ett sätt att undvika att vara borta från arbetet under långa perioder, något som kan missgynna karriären. Det är inte lika tydligt att pappans utbildningsnivå påverkar hans uttag av föräldrapenning.

Jämfört med lågutbildade pappor tog högutbildade pappor vars barn föddes 1993 i högre utsträckning ut föräldrapenning och de tog en större andel av familjens totala antal dagar. För pappor med barn födda 1996 var detta samband

mycket svagt och det var inte statistiskt signifikant.

Vilken pappa är inte föräldraledig?

Mycket tyder på att den grupp som inte tar ut föräldrapenning har en annorlunda sammansättning efter pappamånadens införande jämfört med tidigare. Bland pappor som fick barn 1993 var gruppen som inte tog ut några föräldrapenningdagar relativt stor. Ungefär hälften av dessa pappor tog inte ut föräldrapenning och de avvek på många sätt inte så mycket från samtliga pappor. Bland de som fick barn 1996 är gruppen som inte tog ut föräldrapenning betydligt mindre, lite drygt

Inkomsttaket

Den försäkrade förvärvsinkomsten är begränsad till 7,5 basbelopp per år räknat. Det betyder att man från den offentliga socialförsäkringen inte ersätts för den del av inkomsten som överstiger drygt 24 000 kronor i månaden (2003).

en femtedel. Men de avviker från de övriga på ett tydligare sätt. De har lägre inkomster än genomsnittet, vilket även gäller mammorna i dessa familjer. De har i högre utsträckning förgymnasial utbildning, de erhåller mer arbetsmarknadsstöd och har fler månader med socialbidrag under den studerade perioden. Likaså är fler födda utomlands jämfört med genomsnittet.

Om undersökningen

I studien följde RFV föräldrar till barn födda åren 1993 och 1996 under en fyraårsperiod. Vid analysen samkördes SCB:s databas LINDA med RFV:s föräldrapenningregister. Den skapade databasen omfattar bl.a. uppgifter om inkomst, utbildning och föräldraledighet. Syftet med studien var att studera hur föräldrarna valde att fördela föräldrapenningen samt vilka observerbara karaktäristika som förklarade skillnaderna i pappornas andel av föräldrapenninguttaget.

Håkan Nyman
tfn: 08-786 92 08
e-post: hakan.nyman@rfv.sfa.se

Håkan och Joakim är utredare på Riksförsäkringsverkets Enhet för Analys

Lästips

Spelade pappamånaden någon roll?, RFV Analyserar 2002:14.

Joakim Pettersson
tfn: 08-786 94 20
e-post: joakim.pettersson@rfv.sfa.se